

роботникам» первого эшелона должны быть отнесены те, кто работает в русле концептуальных видов. При этом — это наиболее почитаемое культурным сообществом творчество. К последнему типу может быть отнесен Ученый, предложивший новые принципы (концепты) построения модели мироздания, из которых вытекают неизвестные ранее законы (структура), объясняющие реальность и позволяющие делать предсказания (Галилей, Ньютон, Эйнштейн, Бор). Но это может быть и Художник или Писатель, провозгласивший новые цели общения с публикой, из чего вытекает новый стиль самого письма.

На первый взгляд данная классификация может показаться слишком бедной. Но разве не в русле именно этой классификации ведет свое рассуждение известный писатель и оригинальный философ Джон Фаулз? «...В современном искусстве, — пишет он, — ...ведутся отчаянные поиски уникального стиля. Гений в состоянии удовлетворить обоим требованиям, т.е. создать неповторимую форму, насыщенную блестящим содержанием (заметим, Фаулз не говорит «неповторимым содержанием», оно лишь становится «блестящим», — конечно же, благодаря концепту, которым обусловлен выбор формы); однако многие менее талантливые современные художники стали жертвами собственных “фирменных знаков”. Этим и объясняется... изобилие стилей и новых приемов в технике, а также слишком типичное сочетание экзотичности подачи с банальностью темы».

Серебро Михайло Володимирович

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
кандидат юридичних наук

ПОСТНЕКЛАСИЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ В МЕТОДОЛОГІЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Юриспруденція як і будь-яка інша відносно відособлена наукова сфера, беззаперечно, є частиною загальнонаукового світового дискурсу. Акцент на такій включеності пов'язаний із потребою рефлексії над проблематикою тенденційних змін у науці як такій, що опосередкована особливостями логіки розвитку наукового знання. Сьогодні одним із найпоширеніших поглядів на структурування етапів такого розвитку є виділення певних типів раціональності, які послідовно змінюють один одного. Основи такого типологічного розуміння були закладені у роботах А. Бергсона, М. Вебера, Э. Гуссерля, Ж. Деріди, Ж. Ліотара, М. Фуко, М. Хайдеггера,

К. Ясперса та ін. У систематизованому вигляді на пострадянському просторі ці ідеї постали в роботах академіка В. С. Стьопіна, саме він чітко окреслив три типи раціональності: класичний, некласичний та постнекласичний.

Загалом, тип наукової раціональності можна визначити як відносно відокремлене розуміння науковим товариством співвідношення між мисленням та буттям, що відрізняється за якісними характеристиками об'єкта пізнання (проста система, складна система, самоорганізована система), різними ціннісно-цільовими структурами суб'єкта пізнання та особливостями методологічної бази. Відмінними характеристиками типів раціональності є також цілісна єдність норм, ідеалів наукового пізнання та стереотипів інтелектуальної діяльності, що є визначальними для кожного з них.

З одного боку, вищезазначені типи раціональності, дійсно, покликані описати певну послідовність у зміні основних характеристик наукового пізнання, та з іншого — передбачають певне акумулювання всіх попередніх досягнень. Мова йде про те, що становлення нового типу не призводить до повного руйнування установок та ідеалів попереднього, насправді між ними весь час зберігається синхронний зв'язок і наступництво.

Якщо приблизно описувати хронологію таких перетворень, то варто зазначити, що класичний тип може характеризувати період від Античних часів і до Середньовіччя; некласичний окреслює період до Нового часу, постнекласичний — Новітнього часу. Останній тип характерний сучасності з другої половини XX ст. і до сьогодні. Постнекласика в інших інтерпретаціях періодизації суспільного розвитку та всезагальної історії характерна добі постмодерну та постіндустріальному суспільству. Варто ще раз звернути увагу на умовність такого співвідношення загальноісторичної хронології та ретроспективи динаміки типів раціональності, лінійність тут є не найкращою моделлю розуміння цього процесу.

Основними відмінними рисами постнекласичного типу раціональності є перехід до дослідження складних систем, що здатні до самостійного розвитку. Взаємодія та вплив на такі системи припиняє бути тільки зовнішньою і включається у систему в якості її компонента, такі системи все більше отримують характеристику «людинорізності». В.С. Стьопін звертає увагу на те, що осмислення та оцінка спектру сценаріїв систем, що саморозвиваються починає включати також етичні компоненти в процедуру описання та прогнозування, в поле такої нової рефлексії включається проблематика соціокультурної детермінації наукової діяльності, вона починає розглядатися як занурена в соціальний контекст [2, с. 58].

Зміна суб'єкт-об'єктних відношень у постнекласиці ставить перед науковим товариством й питання формування релевантного

інструментарію пізнання, з полірівневою структурою, наприклад, концептуального (категорії, принципи, підходи тощо) та інструментального (поняття, методи, методики тощо) рівнів.

Загальнометодологічні тенденції постнекласики, безапелятивно, знаходять своє відображення і в юриспруденції. Так, з цього приводу Ю.М. Оборотов зазначає, що у цілому йде процес затвердження нової парадигми методології юриспруденції як стійкої дослідної бази, забезпеченої філософськими, загальнотеоретичними та галузевими досягненнями [1, с. 34].

Якщо екстраполювати відмічені особливості сучасного типу раціональності на нашу галузеву проблематику, то, в першу чергу, помітним є зміна погляду на саму об'єктно-предметну сферу юридичної науки. Держава і права постають не просто складними системами, а й такими, що містять елементи самоорганізованості та самокерованості. Все більше констатується потреба звернення уваги не тільки до закономірностей державно-правового життя, а й до випадковостей. Актуалізуються питання впливу випадкових, непередбачуваних факторів на право та державу, така зверненість до синергетичної проблематики дає можливість відійти від моделей лінійного та виключно прогресивістського поглядів на динаміку державно-правової матерії. Право та держава вже не розглядаються виключно як творіння людини, все більше уваги звертається на еволюційну, природну потребу їх виникнення та розвитку; мова йде про те, що не тільки людина творить право та державу, але й право і держава творять сучасну людину. Все більше проявляється діалогічність в культурній площині, заперчується концепт «правильності» у розвитку різних правових систем, що сприяє закріпленню принципу толерантності та формує ідеали акультурації через запозичення позитивного правового досвіду та становлення ідеї загальнолюдських цінностей правового розвитку. Знаходять свого відображення ідеї ціннісного виміру юридичних явищ [2].

Міждисциплінарність стає маркером прогресивних досліджень, саме вона стає запорукою максимально цілісного пізнання держави і права із залученням досягнень суміжних сфер знань. Характерною рисою стає методологічний плюралізм, все більшого значення відіграє концептуальний рівень методології, який до всього збагачується ще й новими підходами: аксіологічним, антропологічним, комунікативним, синергетичним та ін.

Постнекласика для юриспруденції тільки відкривається, є глибоке переконання, що її методологічний інструментарій у відносно короткостроковій перспективі проявить свій високоевристичний потенціал та відкриє абсолютно нові грані відомих нам явищ: держави і права.

Список використаної літератури:

1. Оборотов Ю. М. Аспекти розгортання методології юриспруденції / Ю. М. Оборотов. // Право України. — 2014. — № 1. — С. 34.
2. Серебро М.В. Цінності в юридичній аксіології / М.В. Серебро // Актуальні проблеми держави і права. — 2015. — № 75. — С. 76–83.
3. Степин В. С. Наука и философия / В. С. Степин. // Вопросы философии. — 2010. — № 8. — С. 58–75.

Тищенко Юлія Валеріївна

Национальный университет «Одесская юридическая академия»,
доцент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
кандидат юридичних наук

ПРАВОВА ДУМКА В ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ПРАВОВИХ МІФІВ

Правова міфотворчість, яка здійснюється у сучасній юриспруденції, є проблемою не лише юридичної науки, але й правової думки. Міфи правової думки наділені специфічною загальною спрямованістю, змістом, а й за функціями. Міфи юридичної науки є сенс вважати супутніми елементами правового мислення, від яких наука повинна позбавлятися, позаяк вони несуть у собі нерациональність. Для міфів правової думки характерна інша функціональна спрямованість.

Поняття правової думки є ширшим за своїм змістом і охоплює не тільки наукове, а й повсякденну, індивідуальну і суспільну правосвідомість. Міфи правової думки не є свідченням кризи науки, оскільки їх функція полягає не у виявленні закономірностей та поясненні правової реальності, а у визначенні та подальшій апологізації стратегічних напрямів розвитку держави та права. Міфотворча функція правової думки полягає у створенні та впровадженні у суспільну правосвідомість певної правової ідеології, зокрема, уявлень про належний розвиток правової системи. Інакше кажучи, функцією правової думки є формування та інституціоналізація правового міфу. При цьому не обов'язково, щоб інституціоналізувалася істина, це може бути і хибне твердження, і взагалі положення, яке не підлягає верифікації. Критерієм у такому разі виступає соціальна доцільність формування тієї чи іншої правової та/або державної ідеї.

Міфологізація правосвідомості нації, що формується, є супутником змін, які відбуваються сьогодні в Україні. У зв'язку з цим доцільно звернутися до міфу, положення якого пограничне: він є одночасно і міфом юридичної науки, і міфом масової правосвідомості.